MALTA

QORTI TA' L-APPELL KRIMINALI

ONOR. IMHALLEF
DAVID SCICLUNA

Seduta tad-29 ta' Jannar, 2014

Appell Kriminali Numru. 87/2012

Il-Pulizija

v.

... omissis ...
Jason (Jason James Vassallo)

Il-Qorti:

1. Rat l-imputazzjonijiet miġjuba mill-Pulizija Eżekuttiva kontra Jason (Jason James) Vassallo, detentur tal-karta ta' l-identita` bin-numru 35568M, talli fl-1 ta' Ottubru 2006 u fix-xhur ta' qabel, f'dawn il-Gżejjer, b'diversi atti magħmulin fi żminijiet differenti li jiksru l-istess disposizzjoni tal-liġi u li ġew magħmulin b'risoluzzjoni waħda:

a) Fil-kapaċita` tiegħu ta' uffiċjal jew impjegat f'amministrazzjoni pubblika, jew ta' impjegat tal-Gvern jew mal-Gvern, sew jekk kellu kemm jekk ma kellux il-jedd li

jesiġi flus jew ħwejjeġ oħra bħala salarju tad-dmirijiet tiegħu, jew akkont tal-Gvern jew ta' stabbiliment pubbliku, taħt il-libsa tal-kariga tiegħu, esiġa dak li l-liġi ma tippermettix, jew iżjed minn dak li tippermetti l-liġi, jew qabel iż-żmien li jmiss skont il-liġi;

b) Taħt l-istess ċirkostanzi, fil-kapaċita` tiegħu ta' uffiċjal jew impjegat pubbliku, in konnessjoni mal-kariga jew impieg tiegħu, talab, irċieva jew aċċetta għalih jew għal ħaddieħor xi rigal jew wegħda jew offerta ta' xi rigal fi flus jew f'utli ieħor, jew ta' xi vantaġġ ieħor, li għalih ma kellux jedd;

c) Taħt l-istess ċirkostanzi, fil-kapaċita` tiegħu ta' uffiċjal jew impjegat pubbliku, dolożament, bi ksur tad-dmirijiet tiegħu, għamel jew naqas li jagħmel xi att mhux imsemmi fl-artikoli tat-Titolu III tat-Taqsima II tal-Ewwel Ktieb tal-Kodiċi Kriminali, b'tagħkis jew bi ħsara ta' ħaddieħor;

2. Rat is-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati (Malta) bħala Qorti ta' Ġudikatura Kriminali tal-1 ta' Frar 2012, li permezz tagħha dik il-Qorti ma sabitx lill-imsemmi Jason (Jason James) Vassallo ħati u lliberatu;

3. Rat ir-rikors ta' appell ta' l-Avukat Ġenerali ppreżentat fis-27 ta' Frar 2012 fejn talab li din il-Qorti tħassar u tirrevoka s-sentenza appellata u wara li tqis bir-reqqa l-provi kollha f'dan il-każ issib lill-imsemmi Jason (Jason James) Vassallo ħati ta' l-imputazzjonijiet kif dedotti kontra tiegħu u tinfliġġi l-piena skond il-liġi;

4. Rat l-atti kollha tal-kawża; rat il-fedina penali aġġornata ta' l-appellat esebita mill-prosekuzzjoni b'ordni ta' din il-Qorti; semgħet it-trattazzjoni; ikkunsidrat:

5. L-aggravju ta' l-appellant Avukat Ġenerali hu fis-sens illi l-Ewwel Qorti għamlet enunċjazzjoni żbaljata tal-provi. Huwa jgħid:

“F'dan il-każ il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) ikkunsidrat illi l-provi ċirkostanzjali ma kienux biżżejjed biex issib ħtija. Illi

bid-dovut rispett, fl-umli opinjoni tal-esponent dan mhux il-każ peress illi l-konjuġi Schembri speċifikament jindikaw li kellhom struzzjoni sabiex f'każi ta' problemi mal-ispetturi tal-Vat jagħmlu kuntatt ma ċertu Jason mir-Rabat li jaħdem mad-Dipartiment tal-Vat, u iktar speċifikament Mary Grace Schembri tidentifika lill-imputat appellat kemm b'ismu u kemm b'kunjomu, u ċioe` bħala Jason Vassallo, waqt ix-xhieda mogħtija minnha quddiem dik l-istess Qorti a fol 62.

"Il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) ikkunsidrat ukoll illi ai termini ta' deċiżjonijiet preċedenti tal-Qorti Kostituzzjonali li kellha tqis l-istqarrija rilaxxjata mill-imputat appellat bħala mhux ammissibli peress li ttieħdet mingħajr l-assistenza ta' avukat, minkejja l-ammissjoni inkondizzjonata tiegħu fejn jistqarr il-kommissjoni tar-reati kollha imputati lilu, inkluż ukoll il-modalita ta' kif wettaq ir-reat (billi avviċina spetturi tal-Vat wara li jkunu qabdu lill-ko-imputata tbiegħ mingħajr riċevuta fiskali u jesiġi lil dawn ma jdaħħlux rapport fil-konfront tagħha), b'dettalji speċifiċi dwar ir-rigali (fosthom self ta' Lm350) li irċieva mingħand il-ko-imputata Louisette Sant Manduca. Bid-dovut rispett, konxju tas-sentenzi tal-Qorti Ewropeja tad-Drittijiet tal-Bniedem, kif ukoll tal-Qrati Maltin dwar din il-materja, l-esponent umilment itenni li ma jaqbilx ma' din il-konklużjoni milħuqa mill-Qorti tal-Maġistrati (Malta) f'dan il-każ. Ir-raġunijiet għal tali dissens huma s-segwenti:

"Kif intqal hawn fuq, il-konsiderazzjonijiet tal-Qorti tal-Maġistrati (Malta) f'dan il-każ hija bażata fuq sentenzi preċedenti tal-Qorti Kostituzzjonali. Minn naħa tagħhom, dawn is-sentenzi jidher li ġew ukoll ispirati fid-deċiżjoni tagħhom minn diversi sentenzi tal-Qorti Ewropeja tad-Drittijiet tal-Bniedem. Fost l-oħrajn saret ukoll riferenza ampja għall-każijiet *Salduz v Turkey*[1] u *Panovits v Cyprus*[2] fost l-oħrajn.

"Bid-dovut rispett, l-esponent jemmen illi dawn id-deċiżjonijiet ġew segwiti mill-Qrati Maltin b'mod li l-prinċipji

[1] App no 36391/02 (27 ta' Novembru 2008)
[2] App no 4268/04 (11 ta' Diċembru 2008)

stabbiliti fihom ġew applikati b'mod li ma tawx biżżejjed piż għad-dettalji u ċ-ċirkostanzi partikolarissimi li dawn is-sentenzi ingħataw fihom[3] u ma ddistingwewx suffiċjentement dawn il-fatti minn dak li irriżulta fil-każijiet Maltin.

"Fil-każ preżenti l-imputat appellat kellu disgħa u tletin sena meta irrilaxxja l-istqarrija (ara ċ-ċertifikat tat-twelid a fol 4). Kien persuna li, kuntrarjament għal dak li xehed quddiem il-Qorti tal-Maġistrati, ma kienx l-ewwel darba li ġie interrogat mill-Pulizija u li eventwalment fuq sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati ġie misjub ħati tal-akkużi hekk kif dedotti kontra tiegħu (ara fedina penali a fol 6). Żgur għalhekk li meta seħħ dan l-interrogatorju, ma kienx l-ewwel darba li l-imputat appellat ġie wiċċ imb' wiċċ m'uffiċjali tal-Pulizija u lanqas kien l-ewwel interrogatorju tiegħu.

"Mill-atti proċesswali bl-ebda mod ma jirriżulta li l-imputat appellat ġie imċaħħad mid-dritt li jkun jista' jikkonsulta ma' avukat. Lanqas ma jirriżulta li dan talab għal tali assistenza u dan meta dak iż-żmien l-Liġi Maltija kienet diġa tipprovdi, għalkemm mhux fis-seħħ, dritt ta' konsulenza legali qabel interrogatorju b'dan illi dan id-dritt daqshekk fundamentali kellu jkun magħruf mal-imputat appellat. B'hekk ġiet maħluqa sitwazzjoni fejn il-Pulizija m'offrewlux li jkun jista' jikkonsulta m'avukat qabel l-interrogatorju, u mill-banda l-oħra huwa lanqas ma talabhom li jikkonsulta avukat. B'hekk ma jistax jingħad li f'xi mument ġie mċaħħad xi talba għal assistenza legali – għax tali talba qatt ma saret. Fl-aħħar mill-aħħar kulħadd għandu dritt ġenerali t'assistenza legali. Fil-każijiet *Salduz* u *Panovits* il-Liġi kienet tipprovdi għal assistenza legali jew konsulta legali u din ma ġietx offruta fil-mument

[3] Kwantu għat-test sħiħ tal-każ ara : *Salduz v Turkey* : -
http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=3&portal=hbkm&action=html&highlight=turkey&sessionid=85568271&skin=hudoc-en.
Panovits v Cyprus : -
http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=cyprus&sessionid=85718834&skin=hudoc-en

opportun,[4] mentri fil-każ odjern, il-Pulizija ma kellhomx l-obbligu taħt il-Liġi li joffru lill-imputat appellat li jikkonsulta m'avukat qabel l-interrogatrju.

"Apparti minn hekk minn imkien ma jirriżulta li b'xi mod l-imputat appellat ġie imċaħħad minn xi aċċess għal dokumenti rigwardanti l-arrest tiegħu. Kontra dak li seħħ fil-każ Salduz, ir-reati li kienu ipotizzati fil-konfront tiegħu ma kienux xi reati ta' natura politika jew li kienu

---

[4] Fil-każ Salduz, il-Liġi viġenti kienet is-segwenti (meħuda mill-full text judgment): - *The legislation in force at the time of the application*

27. The relevant provisions of the former Code of Criminal Procedure (no. 1412), namely Articles 135, 136 and 138, provided that anyone suspected or accused of a criminal offence had a right of access to a lawyer from the moment they were taken into police custody. Article 138 clearly stipulated that for juveniles legal assistance was obligatory.

28. According to section 31 of Law no. 3842 of 18 November 1992, which amended the legislation on criminal procedure, the above-mentioned provisions were not applicable to persons accused of offences falling within the jurisdiction of the state security courts.

Fil-każ Panovits, il-Liġi viġenti kienet is-segwenti (meħuda mill-full text judgment): -

1. *Domestic law*

42. Section 8 of the Criminal Procedure Law, Cap. 155 provides as follows:

"Without prejudice to the generality of section 3 of this Law and without prejudice to the operation of section 5 of this Law the rules for the time being approved by Her Majesty's Judges of the Queen's Bench Division in England relating to the taking of statements by police officers (known as 'The Judges' Rules') shall apply to the taking of statements in the Colony as they apply to the taking of statements in England".

43. Section 13 of the Criminal Procedure Law, Cap. 155 provides, in so far as relevant, as follows:

"...Any [arrested] person while in custody shall be given reasonable facilities for obtaining legal advice, for taking steps to obtain bail and otherwise for making arrangements for his defence or release."

44. Rule II of the Judges' Rules provides as follows:

"As soon as a police officer has evidence which would afford reasonable grounds for suspecting that a person has committed an offence, he shall caution that person or cause him to be cautioned before putting to him any questions, or further questions, relating to that offence.

The caution shall be in the following terms:

'You are not obliged to say anything unless you wish to do so but what you say may be put into writing and given in evidence.' "

jikkonċernaw sitwazzjoni partikolari ta' allegazzjonijiet ta' parteċipazzjoni f'organizzazzjoni ritenuta terroristika mill-Gvern tal-pajjiż – u allura suġġett għal liġijiet u proċeduri drakonjani bħal dawk applikabbli f'każijiet relatati ma terroriżmu fi stati fejn dan il-fenomenu huwa preżenti b'mod qawwi bħal dak li kien fil-każ tat-Turkija. Il-każijiet tal-Qorti Ewropeja li jagħmlu riferenza għalihom diversi sentenzi tal-Qorti Kostituzzjonali Maltija kienu ferm differenti mill-każ odjern. In fatti fil-każ Salduz kien minorenni fiż-żmien tal-każ u kien hemm ukoll allegazzjoni ta' trattament ħażin tiegħu waqt l-interrogazzjoni kif ukoll illi l-istqarrija ingħatat meta allegatament kien imġiegħel u f'kuntest ta' reati li huma ta' natura politika b'konnessjoni terroristika. Lanqas kien hemm lok fil-każ preżenti t'intervent tal-Kumitat kontra t-Tortura (CPT) fit-Turkija bħal ma kien hemm fil-każ ta' Salduz.

"L-imputat appellat fix-xhieda tiegħu quddiem il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) jgħid li ġie sfurzat u mhedded mill-Pulizija, speċifikament minn Ivan Cilia, illi kienu preżenti waqt l-istqarrija tiegħu biex jammetti għall-kommissjoni tar-reati imputati kontra tiegħu. Minn imkien ma jirriżulta pero` li dan l-aġir ġie verament użat kontra tiegħu. Fil-fatt, l-imputat appellat qatt ma ġab prova ta' ġrieħi sofferti minnu konsegwenti dan l-iswat permezz ta' per eżempju ċertifikat mediku. Lanqas ma jidher li qatt għamel xi protest ġudizzjarju jew att ġudizzjarju ieħor kontra l-Kummissarju tal-Pulizija jew persuna oħra, ħlief issa fix-xhieda orkestrata tiegħu, imfassla biex tiġi taqbel mal-fatti speċji ta' Salduz u Panovits. Lanqas tella' lill-Ispettur Ivan Cilia jew lill-Pulizija oħra biex jixhdu dwar dan l-allegati inċidenti imsemmija minnu, minkejja li kellu l-opportunita` kollha li jagħmel dan fl-istadju tal-provi difiża. Dan is-silenzju itarrax u jiskredita l-allegazzjoni fiergħa u inġurjuża tal-imputat appellat. Lanqas ma hemm provi li l-imputat appellat ipprotesta f'xi punt li din l-istqarrija ġiet meħuda minnu permezz ta' vjolenza, pressjoni jew maniġġi ossija *duress* u din l-allegazzjoni hi tant fiergħa li saħansitra l-imputat appellat iffirma l-istqarrija. Għalhekk din l-allegazzjoni għandha tiġi skartata kompletament.

“Illi l-imputat appellat fix-xhieda kompla jtenni illi qatt ma ingħata id-dritt għall-assistenza legali bħal kieku l-aċċess għal tali konsulenza kien ser iwaqqaf l-aġir abusiv allegat minnu fix-xhieda tiegħu. Bid-dovut rispett, din ix-xhieda ma tagħmilx sens għax l-assistenza tal-avukat ma kienetx ser tiddetermina il-komportament tal-Pulizija fil-konfront tal-imputat appellat. Fil-fatt il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) fis-sentenza tagħha ma tagħmel l-ebda referenza għal din l-allegazzjoni u tiskarta l-istqarrija tal-imputat appellat sempliċiment a bażi ta' deċiżjonijiet preċedenti tal-Qorti Kostituzzjonali, u ċioe' għaliex dan allegatament ġie mċaħħad milli jikkonsulta avukat. Lanqas ma jidher li f'xi ħin talab għal assistenza legali jew medika.

“Rigward dan il-fatt illi l-imputat appellat ma kellux opportunita` illi jikkonsulta ma' avukat, bid-dovut rispett, anke fiċ-ċirkostanzi partikolarissimi ta' Salduz u Panovits, il-Qorti Ewropeja tad-drittijiet tal-bniedem ma kienetx kategorika dwar l-applikabbilita` ta' dan id-'dritt' *tout court*. Kif ser jiġi muri, id-dritt t'assistenza legali qabel u/jew waqt interrogatorju mhux dritt assolut u apparti minn hekk il-Qorti trid tieħu kont taċ-**ċirkostanzi kollha tal-każ**, kif ukoll tal-proċeduri penali kollha – **inkluż** il-mod ta' kif ikun sar interrogatorju – inkluż il-mod ta' kif persuna tagħmel konfessjoni - għaliex anke dan huwa parti mill-proċess penali u dan id-dritt irid jiġi tenut in konsiderazzjoni fl-isfond tat-totalita` tal-proċeduri u mhux bażat biss fuq partijiet partikolari tal-proċeduri penali b'mod skonness minn mal-assjem tal-proċeduri penali kollha. Għalkemm l-istadju tal-interrogatorju huwa importanti, kif mistqarr f'Salduz, dan mhux l-uniku stadju fejn persuna tkun qed tippartecipa fil-proċedura penali.

“Il-kwistjoni għalhekk f'dan il-każ hija li l-Qorti skartat kompletament l-istqarrija rilaxxjata mill-imputat appellat, magħmula quddiem il-pulizija, in kwantu skondha kienet vjolattiva tad-drittijiet tal-bniedem u dan fuq l-iskorta ta' każijiet imsemmija aktar il-fuq. Fl-umli fehma tal-esponent l-Qorti irrendiet l-istqarrija inammissibbli mingħajr ma qieset il-mod ta' kif tali konfessjoni saret, il-proċeduri segwiti, u aktar importanti jekk tali konfessjoni kienetx magħmula skond il-Liġi ordinarja tal-pajjiż, kienetx

magħmula volontarjament mill-imputat u jekk l-imputat riedx liberament li jagħmilha dik il-konfessjoni – minkejja li qabel għamilha kien debitament imwissi dwar il-konsegwenzi li jitnisslu jekk huwa jagħżel li jitkellem fil-kuntest t'interrogatorju polizjesk.

"Jibqa l-fatt li l-imputat appellat għamel konfessjoni inkondizzjonata, b'dettalji li huma sinifikanti għax korroborati minn terzi persuni wkoll. Din il-konfessjoni kienet magħmula minnu liberament u mhux minnu li tali konfessjoni saret konsegwenza ta' xi swat jew sforz minn naħa tal-Pulizija. Kien ben konsapevoli minn dak li kien qed jagħmel u ma kienx tifel żgħir, vulnerabbli u bla difiża. Ifisser bilfors li allura din il-konfessjoni -
(a) kienet magħmula kontra l-Liġi?
(b) kienet tmur kontra d-drittijiet ta' smiegħ xieraq?
(c) kienet għalhekk inammissibbli jew skartabbli bħala prova?

"Il-Liġi Maltija, fil-Kodiċi Kriminali, tipprovdi regola sempliċi u sagrosanta li tgħid–

"**658. Kull ħaġa li imputat jew akkużat jistqarr, sew bil-miktub kemm ukoll bil-fomm, tista' tittieħed bi prova kontra min ikun stqarrha, kemm-il darba jinsab li din il-konfessjoni ġiet magħmula minnu volontarjament u ma ġietx imġiegħla jew meħuda b'theddid jew b'biża', jew b'wegħdiet jew bi twebbil ta' vantaġġi.**

"Bid-dovut rigward, sa fejn jaf l-esponenti, dan l-artikolu għadu jinsab fil-Kodiċi Kriminali Malti u s'issa ma ġiex dikjarat inkostituzzjonali. Fil-fatt, b'digriet tas-16 ta' Frar 2012 l-Imħallef Onorevoli Dr. Lawrence Quintano jagħraf il-fatt illi s'issa l-ebda Qorti Kostituzzjonali ma ddikjarat li dan l-artikolu u l-artikoli li jsegwu huma lesivi ta' xi wieħed mid-drittijiet fundamentali tal-bniedem.

"Dan l-artikolu ma jagħmilx distinzjoni fir-rigward tal-**kuntest** fejn tali konfessjoni tiġi magħmula u minn min tiġi magħmula. Ma jagħmilx distinzjoni bejn sitwazzjoni fejn konfessjoni tkun magħmula minn persuna lill-Pulizija fi

stadju t'investigazzjoni jew jekk tkun magħmula ma terzi persuni f'kuntest mhux investigattiv.

"L-enfażi ta' din il-Liġi sempliċi u ordinarja hija li konfessjoni, magħmula ma 'min u fejn magħmula, dment li hija magħmula b'mod ħieles, u dment li tkun magħmula skond dan l-artikolu, kif fil-fatt sar, għandu jkollha s-saħħa ta' prova favur jew kontra dak li jkun għamilha. Dment li din il-konfessjoni ossija stqarrija tkun magħmula mill-persuna li tirrilaxxjaha volontarjament u ma tkunx ġiet imġegħla jew meħuda b'theddid jew b'biża' jew b'wegħdiet jew bi twebbil ta' vantaġġi tista tinġieb bi prova. Il-Liġi ma tridx li persuna tkun **imġiegħla** li tagħmel konfessjoni – ċioe` biex tkun valida trid tkun konfessjoni **magħmula bir-rieda ħielsa u konsapevoli** tagħha – irrispettivament fejn, ma min u meta tkun saret din il-konfessjoni.

"Għalhekk għaliex konfessjoni magħmula minn persuna quddiem uffiċjal tal-pulizija, meta din il-konfessjoni tkun magħmula b'mod volontarju, ħieles, mingħajr pressjoni, theddid, biża', wegħdiet jew twebbil ta' vantaġġi saret illum, kważi *per definizione*, *per se e in se* kontra l-Liġi u vjolattiva tad-drittijiet tal-bniedem?

"Jekk persuna ma tkunx ikkonsultat ma' avukat qabel ma tkun għamlet konfessjoni, dan il-fatt *per se e in se*, kemm jista' jwassal biex tali konfessjoni tkun ritenuta li tkun ingħatat **kontra** l-Liġi u kontra r-rieda ta' dak li jkun?

"U jekk persuna tkun għamlet tali konfessjoni lill-Pulizija, **wara** li l-persuna li tkun għamlet din il-konfessjoni tkun:

(a) ġiet **minn qabel ma fetħet ħalqha u għamlet il-konfessjoni, imwissija direttament, personalment u verbalment mill-uffiċjal investigattiv li għandha d-dritt li ma tgħid xejn** – ergo imwissija verbalment u bi kliem li jinftiehem minn min ikun ser jinterrogaha bid-dritt tagħha tas-silenzju assolut; fil-fatt l-imputat appellat iffirma stqarrija fejn hemm imniżżel li "*Qed niġi mwissi mill-Ispettur Joseph Cordina fil-preżenza ta' PS 130 Ivan Cilia illi jien mhux obbligat li nitkellem sakemm ma nkunx*

nixtieq li nitkellem, imma dak li ngħid jista' jinġieb bi prova";

(b) ġiet imwissija wkoll li fil-każ li tagħżel li titkellem, dak li tgħid ikun jista' jinġieb bi prova;

(c) l-istess persuna tistqarr li "*Din l-istqarrija għamiltha jien volontarjament u ma ġietx imgieghla jew meħuda b'theddid jew biza', jew b'weghdiet jew bi twebbil ta' xi vantaggi. Din hija l-verita` kollha, u wara li l-istqrrija tiegħi ġiet moqrija lili u stajt ukoll naqra kopja tagħha, ngħid li hija korretta u nagħżel li niffirma*".

(d) l-istess persuna li fl-ebda mument ma tkun talbet għal assistenza legali jew konsulta legali;

(e) ma ġietx miċħuda mill-Pulizija ebda dritt t'assistenza legali, kemm għaliex ma talbitx għal tali assistenza, kif ukoll għaliex il-Liġi viġenti dak iż-żmien ma kienetx tobbliga lill-Pulizija li **jinfurmaw** ukoll lill-persuna indagata b'dan id-dritt;

(f) ma tkunx ikkontestat l-istess stqarrija minħabba li kienet meħuda kontra jew bi vjolazzjoni tal-artikoli tal-Liġi ordinarja;

ifisser neċessarjament u bilfors li din il-konfessjoni hekk magħmula f'kuntest investigattiv hija vjolattiva tad-dritt ta' smiegħ xieraq u li bħala konsegwenza t'hekk hija inammissibbli bi prova fil-kumplament tal-proċeduri legali a karigu ta' dik il-persuna?

"U jekk persuna indagata, **wara** li tkun debitament **imwissija direttament, personalment u verbalment** mill-uffiċjal investigattiv li għandha d-dritt li ma tgħid xejn **u** li jekk titkellem dak li tgħid ikun jista' jinġieb bi prova, **u qabel** ma tibda titkellem u jew twieġeb għall-mistoqsijiet li jsirulha mill-Pulizija, **u li minkejja din it-twissija espliċita u qabel tibda titkellem mal-Pulizija**, xorta waħda **tagħżel liberament** li titkellem u tistqarr ħtijietha, il-fatt li ma tkunx tkelmet jew ottjeniet parir legali qabel jew waqt l-interrogatorju, ifisser li ***per necessita`*** **dak li tkun stqarret liberament wara d-debita twissija ikun inammissibbli bħala prova** u dan anke jekk hija tkun ġiet imwissija fi kliem sempliċi bid-dritt tas-silenzju biex ma tinkriminax lilha nnifisha mill-istess persuna li tkun qed tinvestigaha?

“Fil-każ Panovits il-Qorti Ewropeja kellha xenarju simili. Iżda l-problema li dik il-Qorti ravviżat ma kienx daqstant li din it-twissija kienet insuffiċjenti, daqskemm il-kuntest li fih ingħatat fil-każ ta minorenni setgħet ma kienetx biżżejjed. Il-Qorti Ewropeja qalet hekk : -

“‘74. Concerning the applicant’s complaint as to his right to remain silent, the Court notes that the Government maintained that the applicant had been cautioned in accordance with domestic law both at the time of his arrest and before his written statement had been taken. The applicant did not dispute this. The Court notes that in accordance with domestic law the applicant was told that he was not obliged to say anything unless he wished to do so and that what he said could be put into writing and given in evidence in subsequent proceedings (see paragraph 44 above). The Court finds, given the circumstances of the present case, in which the applicant had been underage and was taken for questioning without his legal guardian and without being informed of his right to seek and obtain legal representation before he was questioned, that it was unlikely that a mere caution in the words provided for in the domestic law would be enough to enable him to sufficiently comprehend the nature of his rights.

“Fl-umli fehma tal-esponent, dan huwa ferm differenti mill-każ preżenti.

“Fl-umli fehma tal-esponent, konfessjoni li tkun saret mingħajr ma tkun saret konsulta legali qabel jew waqt tali konfessjoni, ma jfissirx **<u>awtomatikament, u a priori, il-presunzjoni tal-ksur ta’ drittijiet tal-bniedem u l-konsegwenti inammissibbilita` tal-konfessjoni magħmula.</u>**

“Dan qed jingħad għaliex bħala prinċipju ma jeżisti l-ebda dritt fundamentali t’assistenza legali iżda jeżisti biss dritt fundamentali ta’ smiegħ xieraq meta bniedem ikun akkużat b’reat kriminali. Huma l-proċeduri u l-proċedimenti penali fit-totalita` tagħhom li għandhom jiġu

mistħarġa biex wieħed jiddetermina jekk persuna tkunx ingħatat dritt ta' smiegħ xieraq effettiv fil-prattika. Kull meta l-Qorti Ewropeja tad-Drittijiet tal-Bniedem sabet li kien hemm ksur tad-dritt ta' smiegħ xieraq minħabba n-nuqqas t'assistenza minn avukat waqt l-interrogazzjoni mill-pulizija, dejjem ikkwalifikat il-ġudizzju tagħha u qalet li jekk eventwalment il-persuna ma kienx ser jkollha smiegħ xieraq fil-proċeduri kriminali, allura l-persuna għandu dritt ikun assistit minn avukat waqt l-interrogazzjoni. L-esponenti jissottometti illi ċertament illi mhux il-każ illi din il-Qorti Ewropea qalet li jekk persuna ma kienitx assistita minn avukat waqt l-interrogazzjoni, allura awtomatikament dik il-persuna sofriet ksur ta' dritt ta' smiegħ xieraq.

"Id-dritt ta' smiegħ xieraq irid ikun evalwat fir-rigward tat-totalita` tal-proċedura u mhux fir-rigward ta' mumenti partikolari minnha bħal ma sar f'dawn il-proċeduri fejn il-Qorti qed tiffoka biss fuq l-istadju tal-interrogazzjoni meta ġiet irrilaxxjata l-istqarrija. L-esponent jissottometti illi d-dritt ta' smiegħ xieraq ma jistax ikun evalwat biss fir-rigward ta' mumenti li sehhew qabel l-appellat effettivament tressaq bħala imputat. Dan il-prinċipju kien stabbilit fil-każ fl-ismijiet *Imbroscia vs. Switzerland*.[5]

"L-imputat ma kienx xi persuna minorenni vulnerabbli meta għamel din il-konfessjoni. Kuntrarjament għal dak allegat mill-imputat appellat, minn imkien ma jirriżulta li b'xi mod huwa seta' ħassu intimidat mill-presenza tal-pulizija meta ta l-istqarrija tiegħu – saħansitra kellu preċedent penali u minkejja l-għarfien tiegħu ta' dan ma qalx il-verita` quddiem il-Qorti tal-Maġistrati.

"Sa fejn jaf l-esponenti, id-dritt tal-konsulta legali jew assistenza legali qabel u waqt interrogazzjoni mhux dritt fundamentali li huwa rikonoxxut bħala assolut. Sa fejn jaf l-esponenti ukoll dritt assolut huwa dak naxxenti per eżempju mill-artikolu 3 tal-Konvenzjoni Ewropeja tad-

[5] App no 13972/88 (24 ta' Novembru 1993) 'The manner in which article 6 (1) and 3 (c) is to be applied during the preliminary investigation depends on the special features of the proceedings involved and on the circumstances of the case. In order to determine whether the aim of Article 6 – a fair trial – has been achieved, regard must be had to the entirety of the domestic proceedings conducted in the case'

Drittijiet tal-Bniedem u Libertajiet Fundamentali[6]. Dan il-prinċipju ma japplikax għad-drittijiet l-oħra, inkluż dawk misjuba fl-artikolu 6 ta' din il-Kovenzjoni Ewropeja – liema artikolu huwa s-sies tal-każistika riċenti li fuqha jistrieħu gran parti tal-ilmenti kostituzzjonali hawn fuq riferiti.

"Apparti minn hekk fis-sentenza tal-Qorti Ewropeja tad-Drittijiet tal-Bniedem **Salduz vs. Turkey** ġie stabbilit illi l-Artikolu 6 ma jipprovdix b'mod espliċitu u espress li persuna tkun assistita minn avukat **waqt l-istadju** tal-interrogazzjoni u konsegwentement tali assistenza tista' tkun waħda ristretta u tali restrizzjoni trid tiġi interpretata fil-kuntest tal-proċeduri penali fl-intier tagħhom. In fatti, il-Qorti Ewropeja osservat illi:

"'50. The Court reiterates that, even if the primary purpose of Article 6, as far as criminal proceedings are concerned, is to ensure a fair trial by a "tribunal" competent to determine "any criminal charge", it does not follow that the Article has no application to pre-trial proceedings. Thus, Article 6 - especially paragraph 3 – may be relevant before a case is sent for trial if and so far as the fairness of the trial is likely to be seriously prejudiced by an initial failure to comply with its provisions (Imbrioscia, cited above, § 36). As the Court has already held in its previous judgments, the right set out in paragraph 3 (c) of Article 6 of the Convention is one element, amongst others, of the concept of a fair trial in criminal proceedings contained in paragraph 1 (Imbrioscia, cited above, § 37, and Brennan, cited above, § 45).

"'51. The Court further reiterates that although not absolute, the right of everyone charged with a criminal offence to be effectively defended by a lawyer, assigned officially if need be, is one of the fundamental features of fair trial (Poitrimol v. France, 23 November 1993, § 34, Series A no. 277-A, and Demebukov v. Bulgaria, no. 68020/01, § 50, 28 February 2008). Nevertheless, Article 6 § 3 (c) does not specify the manner of exercising this

[6] Ara : *SAADI vs Italy,* App no 37201/06 (28 ta' Frar 2008)

right. It thus leaves to the Contracting States the choice of the means of ensuring that it is secured in their judicial systems, the Court's task being only to ascertain whether the method they have chosen is consistent with the requirements of a fair trial. In this respect, it must be remembered that the Convention is designed to “guarantee not rights that are theoretical or illusory but rights that are practical and effective” and that assigning counsel does not in itself ensure the effectiveness of the assistance he may afford an accused (Imbrioscia, cited above, § 38).

“‘52. National laws may attach consequences to the attitude of an accused at the initial stages of police interrogation which are decisive for the prospects of the defence in any subsequent criminal proceedings. In such circumstances, Article 6 will normally require that the accused be allowed to benefit from the assistance of a lawyer already at the initial stages of police interrogation. However, this right has so far been considered capable of being subject to restrictions for good cause. The question, in each case, has therefore been whether the restriction was justified and, if so, whether, in the light of the entirety of the proceedings, it has not deprived the accused of a fair hearing, for even a justified restriction is capable of doing so in certain circumstances (see John Murray, cited above, § 63; Brennan, cited above, § 45, and Magee, cited above, § 44).

“‘53. These principles, outlined in paragraph 52 above, are also in line with the generally recognised international human rights standards (see paragraphs 37-42 above) which are at the core of the concept of a fair trial and whose rationale relates in particular to the protection of the accused against abusive coercion on the part of the authorities. They also contribute to the prevention of miscarriages of justice and the fulfilment of the aims of Article 6, notably equality of arms between the investigating or prosecuting authorities and the accused.

“‘54. In this respect, the Court underlines the importance of the investigation stage for the preparation of the

criminal proceedings, as the evidence obtained during this stage determines the framework in which the offence charged will be considered at the trial (Can v. Austria, no. 9300/81, Commission's report of 12 July 1984, § 50, Series A no. 96). At the same time, an accused often finds himself in a particularly vulnerable position at that stage of the proceedings, the effect of which is amplified by the fact that legislation on criminal procedure tends to become increasingly complex, notably with respect to the rules governing the gathering and use of evidence. In most cases, this particular vulnerability can only be properly compensated for by the assistance of a lawyer whose task it is, among other things, to help to ensure respect of the right of an accused not to incriminate himself. This right indeed presupposes that the prosecution in a criminal case seek to prove their case against the accused without resort to evidence obtained through methods of coercion or oppression in defiance of the will of the accused (see Jalloh v. Germany [GC], no. 54810/00, § 100, ECHR 2006-..., and Kolu v. Turkey, no. 35811/97, § 51, 2 August 2005). Early access to a lawyer is part of the procedural safeguards to which the Court will have particular regard when examining whether a procedure has extinguished the very essence of the privilege against self-incrimination (see, mutatis mutandis, Jalloh, cited above, § 101). In this connection, the Court also notes the recommendations of the CPT (paragraphs 39-40 above), in which the committee repeatedly stated that the right of a detainee to have access to legal advice is a fundamental safeguard against ill-treatment. Any exception to the enjoyment of this right should be clearly circumscribed and its application strictly limited in time. These principles are particularly called for in the case of serious charges, for it is in the face of the heaviest penalties that respect for the right to a fair trial is to be ensured to the highest possible degree by democratic societies.

"'55. Against this background, the Court finds that in order for the right to a fair trial to remain sufficiently "practical and effective" (see paragraph 51 above) Article 6 § 1 requires that, as a rule, access to a lawyer should

be provided as from the first interrogation of a suspect by the police, unless it is demonstrated in the light of the particular circumstances of each case that there are compelling reasons to restrict this right. Even where compelling reasons may exceptionally justify denial of access to a lawyer, such restriction - whatever its justification - must not unduly prejudice the rights of the accused under Article 6 (see, mutatis mutandis, Magee, cited above, § 44). The rights of the defence will in principle be irretrievably prejudiced when incriminating statements made during police interrogation without access to a lawyer are used for a conviction.

"'(b) Application of the above principles in the present case

"'56. In the present case, the applicant's right of access to a lawyer was restricted during his police custody, pursuant to section 31 of Law no. 3842, as he was accused of committing an offence falling within the jurisdiction of the State Security Courts. As a result, he did not have access to a lawyer when he made his statements to the police, the public prosecutor and the investigating judge respectively. Thus, no other justification was given for denying the applicant access to a lawyer than the fact that this was provided for on a systematic basis by the relevant legal provisions. As such, this already falls short of the requirements of Article 6 in this respect, as set out at paragraph 52 above.

"'57. The Court further observes that the applicant had access to a lawyer following his detention on remand. During the ensuing criminal proceedings, he was also able to call witnesses on his behalf and had the possibility of challenging the prosecution's arguments. It is also noted that the applicant repeatedly denied the content of his statement to the police, both at the trial and on appeal. However, as is apparent from the case file, the investigation had in large part been completed before the applicant appeared before the investigating judge on 1 June 2001. Moreover, not only did the İzmir State Security Court not take a stance on the admissibility of the

applicant's statements made in police custody before going on to examine the merits of the case, it also used the statement to the police as the main evidence on which to convict him, despite his denial of its accuracy (see paragraph 23 above). In this connection, the Court observes that in convicting the applicant, the İzmir State Security Court in fact used the evidence before it to confirm the applicant's statement to the police. This evidence included the expert's report dated 1 June 2001 and the statements of the other accused to the police and the public prosecutor. In this respect, however, the Court finds it striking that the expert's report mentioned in the judgment of the first-instance court was in favour of the applicant, as it stated that it could not be established whether the handwriting on the banner matched the applicant's (see paragraph 15 above). It is also significant that all the co-defendants, who had testified against the applicant in their statements to the police and the public prosecutor, retracted their statements at the trial and denied having participated in the demonstration.

"'58. Thus, in the present case, the applicant was undoubtedly affected by the restrictions on his access to a lawyer in that his statement to the police was used for his conviction. Neither the assistance provided subsequently by a lawyer nor the adversarial nature of the ensuing proceedings could cure the defects which had occurred during police custody. However, it is not for the Court to speculate on the impact which the applicant's access to a lawyer during police custody would have had on the ensuing proceedings.

"'59. The Court further recalls that neither the letter nor the spirit of Article 6 of the Convention prevents a person from waiving of his own free will, either expressly or tacitly, the entitlement to the guarantees of a fair trial (see Kwiatkowska v. Italy (dec.), no. 52868/99, 30 November 2000). However, if it is to be effective for Convention purposes, a waiver of the right to take part in the trial must be established in an unequivocal manner and be attended by minimum safeguards commensurate to its importance (see Sejdovic v. Italy [GC], no. 56581/00, § 86, ECHR

2006-...; Kolu, cited above, § 53, and Colozza v. Italy, 12 February 1985, § 28, Series A no. 89). Thus, in the present case, no reliance can be placed on the assertion in the form stating his rights that the applicant had been reminded of his right to remain silent (see paragraph 14 above).

"'60. Finally, the Court notes that one of the specific elements of the instant case was the applicant's age. Having regard to a significant number of relevant international law materials concerning legal assistance to minors in police custody (see paragraphs 32-36 above), the Court stresses the fundamental importance of providing access to a lawyer where the person in custody is a minor.

"'61. Still, in the present case, as explained above, the restriction imposed on the right of access to a lawyer was systematic and applied to anyone held in police custody, regardless of his or her age, in connection with an offence falling under the jurisdiction of the state security courts.

"'62. In sum, even though the applicant had the opportunity to challenge the evidence against him at the trial and subsequently on appeal, the absence of a lawyer while he was in police custody irretrievably affected his defence rights.'

"Inoltre, il-problema prinċipali fil-każ Panovits kienet li l-istqarrija tiegħu li ġiet kontestata immedjatament minn Panovits, ġiet ritenuta ammissibbli mill-Qorti Ċiprijota. Fil-fatt il-Qorti Ewropeja, iddeċidiet is-segwenti:

"'75. Lastly, the Court considers that although the applicant had the benefit of adversarial proceedings in which he was represented by the lawyer of his choice, the nature of the detriment he suffered because of the breach of due process at the pre-trial stage of the proceedings was not remedied by the subsequent proceedings, in which his confession was treated as voluntary and was therefore held to be admissible as evidence.

"'76. In this connection the Court notes that despite the fact that the voluntariness of the applicant's statement taken shortly after his arrest was challenged and formed the subject of a separate trial within the main trial, and although it was not the sole evidence on which the applicant's conviction was based, it was nevertheless decisive for the prospects of the applicant's defence and constituted a significant element on which his conviction was based. It is indicative in this respect that the Supreme Court found that throughout the course of the first-instance proceedings the applicant had consistently tried to negate his initial statement, an approach which had a great impact on the court's assessment of his credibility.'

"Huwa evidenti li dan id-dritt irid jiġi meħud fid-dawl tal-proċeduri penali kollha meħuda fil-konfront ta' persuna. L-esponent ma jiskantax li dak li ġie deċiż f'dan il-każ Salduz kien vjolattiv tad-drittijiet fundamentali **fiċ-ċirkostanzi partikolari ta' Yusuf Salduz: -**
(a) fid-dawl ta' dak li kien mixli bih,
(b) fid-dawl tal-kuntest politiku u terroristiku li nstab fih,
(c) fid-dawl tal-mod kif sar l-interrogatorju tiegħu,
(d) fid-dawl taċ-ċaħda tad-dritt tal-assistenza legali, meta dan id-dritt kien applikabbli,
(e) fid-dawl tal-fatt li kien hemm allegazzjonijiet serji t'abbuż mill-uffiċjali tal-pulizija,
(f) allegazzjonijiet ta' allegazzjoni ta' trattament ħażin minn naħa tal-pulizija,
(g) fid-dawl t'allegazzjonijiet li kien ġie imġiegħel jirrilaxxja l-istqarrija konfessorja.

"Il-kliem użati mill-Grand Chamber f'dan il-każ għandu jiġi imwieżen sew u mgħarbel aktar u aktar. U l-istess jgħodd għall-każ Panovits. Il-konsegwenzi t'applikazzjoni indiskriminata, maqtugħa mill-kuntest fattwali li fih ingħataw dawn is-sentenzi, jista' jwassal biex il-bilanċ delikat eżistenti bejn il-ħarsien tad-drittijiet tal-bniedem fil-każ partikolari, u l-interess tas-soċjeta` li tiġi protetta mill-kummissjoni ta' reati kriminali serji, jiġi preġudikat serjament.

"Daqskemm għandu jkun hemm rispett lejn il-ħarsien tad-drittijiet individwali, hekk ukoll għandu jkun hemm ħarsien bir-reqqa u b'kuxjenza għad-drittijiet taċ-**ċittadini onesti** li ma jagħmlux minn ħajjithom missjoni ta' delinkwenza; ta' dawk li jridu **bi dritt jgħixu fi stat ta' dritt**, u mhux fi stat fejn min jistqarr reati serji, f'kuntest fejn meta jkun stqarr hekk kien jaf sewwasew x'kien qed jgħid u jagħmel, jirnexxielu jiffrankaha b'detriment għall-interess tas-soċjeta` li tara ċ-ċertezza fl-applikazzjoni tad-dritt u fiċ-ċertezza tal-applikazzjoni tas-sanzjoni tal-Liġi fejn din tkun mistħoqqha.

"Il-Qrati tal-Ġustizzja qegħdin hemm biex jipproteġu id-Dritt u ma jistgħux iħallu l-imgħawweġ jibqa' għaddej minn fuq min jistħoqqlu u jrid jgħix fid-dritt. Għaliex jekk min pależament jiddelinkwi u pależament jistqarr li jiddelinkwi, ma jiġix ritenut responsabbli ta' għemilu minn dawn il-Qrati, xi protezzjoni jifdallu ċ-ċittadin Malti onest u osservanti tad-dritt kontra dawk li għall-interessi individwalistiċi tagħhom jagħżlu li jagħmlu minn ħajjithom missjoni ta' delinkwenza u kriminalita` kemm regolarment jew okkażjonalment?

"Id-dritt ta' smiegħ xieraq f'kull każ individwali huwa importanti u sagrosant. Pero` daqstant huwa importanti li dan id-dritt ma jiġix interpretat b'mod laxk u radikali u liberali żżejjed għaliex altrimenti l-prezz li din is-soċjeta` jkollha tħallas ikun għoli u qares.

"Hawnhekk dak li qed jiġi mhedded huwa s-saltna tad-dritt li qed jiġi ssagrifikat fuq l-altar tal-kollettivita` ad omaġġ tal-ispirtu liberali-individwalistiku li ma jqisx fil-fond l-impatt fit-tul ta' tali miżuri. Il-protezzjoni tad-drittijiet individwali huwa meħtieġ u indispensabbli iżda għandu jkun limitat jew f'ċerti każijiet imrażżan jekk il-ħtieġa tal-**ġid komuni** tkun teħtieġ dan għall-ġid tal-komunita` kollha. U għandhom ikunu dawn il-Qrati wkoll li jħarsu dan il-ġid komuni u f'dan il-każ, il-ħarsien tal-erarju pubbliku minn prattiċi korruttivi huwa intiż li jsaħħah il-ġid komuni u huwa fl-interess tal-ġid komuni.

“Bid-dovut rispett fin-nuqqas taċ-ċirkostanzi partikolarissimi tal-każ ta’ Yusuf Salduz jew Andreas Kyriakou Panovits, jista wieħed jgħid serenament li fil-każ in eżami hemm l-istess estremi sabiex il-prinċipji imsemmija f’dawn il-każijiet japplikaw ukoll bl-istess mod identiku u indiskriminat fil-każ ta’ Jason Vassallo meta l-fatti u ċ-ċirkostanzi kienu għal kollox differenti?

“Fis-sentenza tal-Qorti Ewropeja mogħtija fil-31 ta’ Marzu 2009 fl-ismijiet *Plonka vs. Poland* ġie ritenut illi:

“‘The Court reiterates that although not absolute, the right of everyone charged with a criminal offence to be effectively defended by a lawyer, assigned officially if need be, is one of the fundamental features of fair trial. Nevertheless Article 6 (3) (c) does not specify the manner of exercising this right. It leaves to Contracting States the choice of the means of ensuring that it is secured in their judicial system, the Court’s task being only to ascertain whether the method they have chosen is consistent with the requirements of a fair trial. In this respect, it must be remembered that the Convention is designed to guarantee not rights that are theoretical or illusory but rights that are practical and effective and that assigning counsel does not in itself ensure the effectiveness of the assistance he may afford an accused.’

“Fil-każ preżenti allura, il-Pulizija Maltija, anke fi żmien qabel ma daħal fis-seħħ id-dritt tal-assistenza u konsulenza legali tat it-twissija direttament, personalment u verbalment lill-imputat li għandu d-dritt li ma jgħid xejn – (ergo imwissi bid-dritt tas-silenzju assolut) u ġie imwissi wkoll li fil-każ li jagħżel li jitkellem, dak li jgħid ikun jista’ jinġieb bi prova (u għalhekk il-konsegwenza li jista’ jinkrimina ruħu). Ifisser għalhekk li per forza li jekk il-persuna mistħarġa xorta tagħżel wara tali twissija li titkellem, ikun hemm ksur tad-drittijiet tal-bniedem u li dik il-konfessjoni tagħha (dment dejjem li tkun ingħatat liberament u volontarjament wara tali twissija) tkun vizjata b’difett proċedurali u sostantiv?

"Fl-umli fehma tal-esponent, ċerti prinċipji legali li m'humiex assoluti, mogħtija minn liema Qorti jkunu mogħtija, **ma jistgħux u ma għandhomx** jiġu applikati bl-istess mod u f'kull każ indiskriminatament, indipendentement mill-kuntest tal-każ, mill-isfond tal-fatti tal-każ u miċ-ċirkostanzi kollha li jsawru l-każ. Il-Ġustizzja trid issir b'riferenza għal fattispecie partikolari u tapplika d-dritt għal dawk il-fattispecie partikolari – u l-Ġustizzja trid issir filwaqt li tidher li qed issir. Altrimenti ma jkunx qiegħed isir eżerċizzju t'amministrazzjoni ta' Ġustizzja – li jieħu kont kemm tad-drittijiet tal-persuna suspettata jew akkużata kif ukoll tas-soċjeta` Maltija li għandha interess li tara li reati kriminali (anke meta ammessi u konfessi skond il-Liġi) – jiġu mrażna.

"Minflok, ikun qed isir eżerċizzju li jmur dijametrikament kontra dak imsemmi mill-Qorti Ewropeja tad-Drittijiet tal-Bniedem fis-sentenza tagħha hawn fuq ċitata in re Plonka – għaliex 'it must be remembered that the Convention is designed to guarantee not rights that are theoretical or illusory but rights that are practical and effective and that assigning counsel does not in itself ensure the effectiveness of the assistance he may afford an accused'*.*

"Id-dritt tal-assistenza legali huwa importanti. Pero` ma jfissirx li huwa assolut. Ma jfissirx li jekk ma jkunx ingħata (u lanqas mitlub) allura kwalunkwe konfessjoni, fi kwalunkwe kuntest, tkun ivvizjata għaliex meħuda bi ksur tad-drittijiet fundamentali. Dan l-argument huwa wieħed assolutista, li jista' jwassal għal eżerċizzju alkwantu demagoġiku u ideoloġiku li huwa aktar teoriku aktar milli prattiku u effettiv.

"Fil-każ in disamina, il-Qorti tal-Maġistrati waslet biex tagħti s-sentenza finali u liberatorja, wara li skartat kompletament l-istqarrija tal-imputat appellat mingħajr ma qieset kont **taċ-ċirkostanzi kollha** li fihom din il-konfessjoni ġiet rilaxxjata. Applikat il-prinċipji legali li ħarġu mill-każijiet Maltin (eż. Privitera u oħrajn) u tal-Qorti Ewropeja (eż. Salduz, Panovits, u oħrajn), f'kuntest ta' ċirkostanzi kompletament differenti. Minflok rat u indagat

it-totalita` tal-proċeduri li waslu għal dik il-konfessjoni, u l-mod ta' kif sar l-interrogatorju u l-mod ta' kif dik l-istqarrija ġiet mogħtija, u l-forma mentis speċifiku tal-imputat appellat, straħet biss fuq il-punt waħdieni – ċioe` n-nuqqas ta' konsulenza u assistenza legali bħala l-bażi għall-iskartar komplet tal-konfessjoni.

"L-esponent jistaqsi – f'każ li dik il-konfessjoni saret ma persuna jew persuni oħrajn (f'kuntest li meta għamel tali konfessjoni l-imputat ma kienx assistit minn avukat) – kien iwassal ukoll għall-inammissibbilita` tal-prova tal-persuna li tkun saret il-konfessjoni libera magħha dwar il-kommissjoni tar-reati de quo?? Dan ikun verament paradoss għaliex meta persuna ma tkunx imwissija fuq il-konsegwenza tal-konfessjoni tagħha mat-terz (mingħajr ma l-konfessant ikun ottjena parir legali) dan it-terz ikun jista' validament jinġieb bi prova kontra l-konfessant, mentri fil-każ li l-konfessant jiġi mwissi mill-uffiċjal tal-pulizija dwar il-konsegwenza tal-fatt li jekk jitkellem dak li jkun ser jgħid jista' jinġieb bi prova kontra tiegħu, qabel ma l-konfessant jagħmel il-konfessjoni, dan il-kuntest iwassal għall-inammissibilita` ta' dak konfessat f'każ li ma jkunx hemm l-assistenza legali preċedenti jew konkomitanti l-konfessjoni. Bir-rispett kollu dan huwa kontro-sens.

"L-interpretazzjoni li qed tingħata minn dawn il-Qrati li tali konfessjonijiet għalkemm mhux sfilzati mill-atti pero` jiġu xorta waħda skartati għaliex preżunti vjolattivi tad-drittijiet tal-bniedem għal smiegħ xieraq, ixxejjen il-prinċipju fundamentali proċedurali Malti misjub fl-artikolu 658 tal-Kodiċi Kriminali – artikolu li jiffoka fuq l-importanza tal-konfessjoni u fuq il-qofol ta' dak li jsawwar il-konfessjoni – u li fuqha tali konfessjoni tkun tistrieh u ċioe` t-test ċentenarju tal-volontarjeta` tal-espressjoni tar-rieda ħielsa tal-individwu u ċjoe` '*kemm-il darba jinsab li din il-konfessjoni ġiet magħmula minnu volontarjament u ma ġietx imġiegħla jew meħuda b'theddid jew b'biża', jew b'wegħdiet jew bi twebbil ta' vantaġġi*'. Dan huwa l-għerf tal-Liġi proċedurali Maltija li qatt ma kien mibdul s'issa sa' mill-10 ta' Ġunju 1854 lil hawn.

"Fl-umli fehma tal-esponent l-effett legali ta' dan l-artikolu, magħqud mal-fatt li l-imputat appellat kien ġie espliċitament imwissi bil-konsegwenzi fil-każ li jitkellem mal-pulizija (anke jekk huwa jkun tkellem mingħajr il-preżenza tal-avukat tiegħu), u minkejja tali twissija huwa liberament għażel li jkompli jitkellem mal-Pulizija iwassal sabiex tali prova ma għandhiex tiġi ritenuta bħala prova legalment valida, produċibbli, ammissibbli u rilevanti għal fini tal-kumplament tal-proċeduri legali li jsegwu minn hemmhekk flimkien ma provi oħrajn li tresqu f'dan il-każ.

"Dawn il-prinċipji flimkien, meta ġew imħadma sewwa u b'diliġenza mill-uffiċjali investigattivi f'dan il-każ, għandhom ixejnu l-biża' li l-imputat appellat seta' kien f'posizzjoni vulnerabbli, u seta' b'xi mod jinkrimina lilu nnifisu mingħajr ma kien jaf bil-konsegwenzi fil-każ li jagħżel li jitkellem. Kif jgħid tajjeb l-Ingliż, '*pre-warned, pre-armed*'. U hekk ġara f'dan il-każ. L-imputat appellat kien ġie '*pre-warned*' mill-uffiċjal investigattiv. Huwa għażel li jikkollabora u jgħin lill-Pulizija minkejja dan. U għalhekk ukoll għażel liberament u volontarjament li jikkonfessa l-involviment tiegħu f'dan ir-reat, konsapevoli mhux biss li kellu d-dritt tas-silenzju, iżda wkoll li kull kelma li kien ser jgħid kienet ser tinġieb bi prova. U xorta għażel li jitkellem. Dik kienet l-għażla libera tal-persuna. Eżerċizzju ta' dritt bażiku u fundamentali ieħor ta' din il-persuna – id-dritt tal-liberta` tal-espressjoni – liberta` li persuna tiddikjara dak li tħoss li għandha tiddikjara anke quddiem l-uffiċjali tal-Pulizija, jekk ħassitha li għandha tagħmel hekk. Dak hu id-dritt li huwa ried jeżerċita; dak huwa d-dritt li eżerċita minkejja t-twissijiet li ngħata. U issa pero` ma jistax ikun li għax għamel dan u issa kellu ripensament, il-prosekuzzjoni tiġi ppenalizzata fejn il-prosekuzzjoni ma kkommettiet ebda nuqqas – la proċedurali u lanqas sostantiv.

"Illi l-Qorti tal-Maġistrati (Malta) illiberat lill-imputat appellat mill-akkużi miġjuba kontra tiegħu billi skartat l-istqarrija minħabba l-fatt li l-imputat appellat ma kellux aċċess għall-avukat, iżda liema stqarrija ittieħdet skond il-liġi[7] in

[7] Artikolu 658 tal-Kodiċi Kriminali.

vigore dak iż-żmien u li permezz ta' ġurisprudenza nostrana konsiderando l-ammissjoni fiha, titqies ukoll bħala l-prova reġina.[8]

"Apparti minn hekk il-konjuġi Schembri jindikaw lil ċertu Jason mir-Rabat li jaħdem mad-Dipartiment tal-Vat bħala l-persuna li kellhom iċemplu f'każ li jinqalgħu xi problemi ma' dan id-Dipartiment. Kif imsemmi iktar 'il fuq, Mary Grace Schembri speċifikament tidentifika lil din il-persuna b'ismu u b'kunjomu bħala Jason Vassallo. Dawn ix-xiehda jikkorroboraw pjenament dak illi kien stqarr l-imputat fl-istqarrija tiegħu u żgur ma kienetx kumbinazzjoni li l-persuna msemmija mill-kwerelanti kienet il-persuna tal-imputat appellat.

"Illi mingħajr preġudizzju għas-suespost, l-esponent itenni li skond dak dispost mill-artikolu 349(2) tal-Kodiċi Kriminali (li jaqa' taħt it-titolu dwar is-setgħat u d-dmirijiet tal-Pulizija Eżekuttiva fil-proċedimenti Kriminali u li fosthom jinkludu t-tehid ta' kampjuni u anki d-dritt tal-assitenza legali) jingħad li:

"'349.(1) Uffiċjal tal-pulizija għandu jkollu biss dawk is-setgħat vestiti fih skont il-liġi u fil-limitu awtorizzat mil-liġi, u f'din id-disposizzjoni l-kelma liġi għandha l-istess tifsira mogħtija lilha fl-artikolu 124 tal-Kostituzzjoni.

"'<u>(2) L-ommissjoni ta' xi kawzjoni, formalità jew ħtieġa preskritti taħt dan it-Titolu m'għandhom ikunu ta' ebda ostaklu biex tinġieb prova, waqt il-kawża, b'mod permess bil-liġi, dwar il-fatti li għalihom tkun tirrelata dik il-prekawzjoni, formalità jew ħtieġa.</u>[9]'

"Dato ma non concesso li l-imputat appellat ma ngħatax l-opportunita` li jikkonsulta ma' Avukat u (minkejja t-twissija mogħtija lilha mill-Pulizija, il-kuntest, etc) minħabba f'hekk

[8] *Pulizija vs Richard Borg*, Qorti tal-Appell Kriminali, 18 ta' Settembru 2002, : 'Hija regola kardinali tal-process kriminali li l-konfessjoni tal-hati hija l-"prova regina" u ma jistax ikollok prova aqwa minnha, dment li din tkun saret volontarjament u ma gietx imgieghla jew mehuda b' theddid jew b'biza, jew b' weghdiet jew bi twebbil ta' vantagg u kull haga li l-imputat jew l-akkuzat jistqarr, sew bil-miktub kif ukoll bil-fomm, tista' tittiehed bi prova kontra tieghu.(Art. 658 Kap.9)'

[9] Enfażi tal-esponent.

qiegħed lilu nnifisu f'posizzjoni preġudikanti li setgħet tinkriminah li waslet lilu nnifisu u li kwindi wasslet ukoll għall-possibbli leżjoni tad-drittijiet tiegħu, tali ommissjoni ta' formalità jew ħtieġa, ma kienetx *per se u in se* ostakolu għall-ammissibbilità tal-provi. Il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) għalhekk ma setgħetx ma tapprezzax din il-prova u sempliċiment tiskartaha minħabba n-nuqqas tal-preżenza tal-Avukat fil-*pre-trial stage,* iktar u iktar meta lanqas biss kienet rikjesta mill-liġi ta' dak iż-żmien li din issir *ad obligatem*. Dan ma jfissirx li jekk il-pulizija tonqos milli tħares xi waħda minn dawn il-formalitajiet hi ma tkunx responsabbli għan-nuqqasijiet da parti tagħha iżda lanqas ma jfisser li fin-nuqqas tagħhom il-prova li tkun inġabret fiha nnifisha tispiċċa fix-xejn.

"Illi kien għalhekk li l-ewwel Qorti kellha tapprezza l-kontenut ta' din il-prova u tapprezza l-piż jew pern tagħha fid-dawl tal-leżjoni kif iddikjarata fis-sentenza Kostituzzjonali. Meta sempliċiment skartat il-prova tal-istqarrija a bażi tal-leżjoni iddikjarata mill-Qorti Kostituzzjonali, mingħajr lanqas ma kkunsidrat u analizzat il-kontenut tagħha il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) ma segwietx dak li ħareġ mis-sentenza in re Privitera, u spiċċat biex provdiet għal rimedju minħabba l-allegat ksur ta' drittijiet tal-bniedem meta ma kienetx legalment obbligata li tagħmel dan.

"Meta sempliċiment iddikjarat l-istqarrija bħala mhux ammissibli a bażi tal-leżjoni iddikjarata mill-Qorti Kostituzzjonali in re Privitera, mingħajr lanqas ma kkunsidrat u analizzat il-kontenut tagħha kif ukoll il-provi orali li kien hemm il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) għamlet il-kontra ta' dak li tisħaqq id-disposizzjoni hawn fuq ikkwotata. Fil-każ Privitera kieku l-Qorti Kostituzzjonali riedet tannulla jew tisfilza l-istqarrija bħala rimedju, kienet tagħmel dan kategorikament u mhux tibgħat l-atti lura lill-Qorti tal-Maġistrati (Malta) għall-prosegwiment u *kontinwazzjoni* tal-każ de quo. Dan juri li ma kienx il-kompitu tal-Qorti tal-Maġistrati (Malta) li tagħti rimedju minflok il-Qorti Kostituzzjonali. Dan ukoll peress li l-Qorti Kostituzzjonali tista' tirrikonoxxi ksur tad-drittijiet fundamentali mingħajr ma tirrimedjaħ (*just satisfaction*).

"Din iċ-ċirkostanza fil-fatt irriżultat fil-kawża Kostituzzjonali fl-ismijiet *Pulizija vs Noel Arrigo et* fejn dik l-Onorabbli Qorti ddeċidiet li kien hemm leżjoni iżda ma tat l-ebda rimedju effettiv apparti li 'titqiegħed kopja ta' dan il-ġudikat fl-atti tal-proċess kriminali fl-ismijiet *Pulizija vs Dr. Noel Arrigo LL.D. et* illi fih ir-referenza kostituzzjonali odjerna'.[10] Effettivament allavolja ġiet iddikjarata din il-leżjoni, il-każ kontra l-akkużati Arrigo u Vella kompla skond il-liġi penali u sa fl-aħħar ġew misjuba ħatja u ġġudikati mill-Qrati Kriminali u konfermati f'istadju ta' appell fil-każ ta' Noel Arrigo. Ma kien hemm l-ebda jedd da parti tal-Qorti Kriminali li tipprovdi rimedju flok il-Qorti Kostituzzjonali għas-sentenza ta' leżjoni mogħtija mill-istess. Il-leżjoni ġiet rikonoxxuta u l-proċeduri tkomplew skond il-liġi minn hemmhekk il-quddiem.

"Illi l-Qorti tal-Maġistrati (Malta) naqset li tqis il-provi kollha miġjuba quddiemha kif kienet pretiża li tagħmel skond il-liġi, u liema nuqqas wassal għall-liberatorja inġustifikata tal-appellat li finalment kien ammetta għall-kommissjoni tar-reati imputati lilu. Din l-ammissjoni tibqa' li hi u għandha tiġi meqjusa bħala tali. In-nuqqas t'apprezzament tal-Qorti tal-Maġistrati (Malta) u l-konklużjonijiet għas-sentenza liberatorja tagħha indubjament ma jirrappreżentawx apprezzament siewi tal-provi prodotti li kwindi ma jiġġustifikawx il-konklużjonijiet tas-sentenza appellata."

6. Fir-rigward tat-teħid ta' stqarrija mingħajr avukat, din il-Qorti tirreferi għall-ġurisprudenza reċenti ta' din il-Qorti fil-ġurisdizzjoni superjuri tagħha fis-sentenzi **Ir-Repubblika ta' Malta v. Antonio Abdilla et** mogħtija fid-9 ta' Mejju 2013 u **Ir-Repubblika ta' Malta v. Giovanna Pace et** mogħtija fit-13 ta' Ġunju 2013.

7. Issa, fis-sentenza tagħha l-Ewwel Qorti ma sabitx ħtija mhux biss għax qieset inammissibbli l-istqarrija għax meħuda mingħajr ma l-appellat kellu assistenza ta'

[10] Qorti Kostituzzjonali (Onor Imħallef Anton Depasquale, Onor Imħallef Albert J. Magri u l-Onor Imħallef Geoffrey Valenzia) 29 t'Ottubru 2003.

avukat, iżda anke għax emmnet dak li xehed l-appellat quddiemha u ghax mill-provi l-oħra prodotti ma kinitx tirriżulta reita`.

8. Din il-Qorti eżaminat il-provi kollha prodotti. Naturalment l-Ewwel Qorti kellha l-vantaġġ li tara u tisma' x-xhieda kollha. B'hekk waslet għall-konklużjonijiet tagħha, wara deliberazzjoni dwar dak kollu li nġab a konoxxenza tagħha, wara eżami u kontro-eżami tax-xhieda, wara li kellha l-opportunita` tqis "l-imġieba, il-kondotta u l-karattru" tax-xhieda, u "tal-fatt jekk ix-xiehda għandhiex mis-sewwa jew hix konsistenti, u ta' fattizzi oħra tax-xiehda", u "jekk ix-xiehda hix imsaħħa minn xiehda oħra, u taċ-ċirkostanzi kollha tal-każ" (artikolu 637 tal-Kap. 9), u wara li semgħet is-sottomissjonijiet tal-prosekuzzjoni u tad-difiża.

9. Effettivament mill-provi jirriżulta illi l-unika prova miġjuba mill-prosekuzzjoni kontra l-appellat hija l-istqarrija tiegħu. Dak li xehdu l-konjuġi Angelo u Mary Grace Schembri, li kienu l-persuni li għamlu rapport lid-Dipartiment tal-VAT xi xhur wara li kienu tkeċċew minn fuq ix-xogħol tagħhom mal-Fontanella, bl-ebda mod ma jista' jikkorrobora l-istqarrija. Lill-appellat ma kinux jafuh u qatt ma għamlu kuntatt miegħu.

10. L-istqarrija hija ċertament ammissibbli bħala waħda mill-provi, iżda jrid jittieħed kont tal-fatt illi meta saret din l-istqarrija l-appellat ma kellux id-dritt ta' assistenza legali. M'hemmx dubju li, jekk kellu jiġi aċċettat il-kontenut tal-fedina penali, l-appellat mhuwiex *"a seasoned criminal"*. Lanqas ma nġabet prova li l-appellat qatt ġie interrogat mill-Pulizija qabel. Inoltre ma nġabet l-ebda prova oħra, lanqas ċirkostanzjali, li l-appellat b'xi mod wettaq xi irregolarita` sabiex ma jitteħdux proċeduri kriminali kontra l-ġesturi tal-Fontanella.

11. L-Ewwel Qorti sabet illi l-ispjegazzjoni li ta l-appellat quddiemha kienet suffiċjenti biex ixxejjen dak li kien hemm fl-istqarrija tiegħu. Difatti qalet bla tlaqliq li kienet "qed temmen lill-imputat f'dak li qal quddiemha waqt li għażel li jieħu l-pedana tax-xhieda".

12. F'dawn iċ-ċirkostanzi din il-Qorti ssib illi l-Ewwel Qorti setgħet legalment u raġjonevolment tasal għall-konkluzjoni li effettivament waslet għaliha.

13. Konsegwentement l-appell ta' l-Avukat Ġenerali ma jimmeritax li jiġi milqugħ.

14. Għal dawn il-motivi tiddeċiedi billi tiċħad l-appell u tikkonferma s-sentenza appellata.

< Sentenza Finali >

--------------------------------TMIEM--------------------------------